

رزم و رازهای نهفته در عملیات کرکوک

درحالی که نیروهای عراقی از سرعت پیشرفت عملیات در استان‌های کرکوک و نینوا خبر می‌دهند، رئیس اقلیم کردستان عراق مخالفان خود را به خیانت بزرگ در کرکوک متهم کرده است.

به گزارش آران نیوز: رئیس اقلیم کردستان عراق در واکنش به تحولات کرکوک اعلام کرد: پیش‌روی نیروهای عراقی در کرکوک ناشی از خیانت برخی از پیشمرگه‌هاست. مسعود بارزانی سران حزب اتحادیه میهنی کرد را به خیانت و فراخواندن نیروهای تحت امر خود از جنوب کرکوک متهم کرد و مدعی شد که برخی طرف‌های خارجی عملیات حشدالشعبی در کرکوک را رهبری می‌کنند.

نظر به روند شکل‌گیری و چشم‌انداز عملیات کرکوک و تحولاتی که منجر به این بحران در عراق شده است، چند نکته مهم قابل طرح و بررسی است.

آشکار شدن اختلاف‌های پنهان در اقلیم کردستان

مطابق آخرین خبرها با آغاز عملیات ارتش و نیروهای عراقی در کرکوک و استان‌های همجوار، نیروهای پیشمرگه تحت امر حزب میهنی کردستان عراق بدون هرگونه درگیری با نیروهای عراقی به سوی مواضع خود در اقلیم کردستان عقب‌نشینی کردند، و سایر نیروهای پیشمرگه که تحت امر حزب دموکرات و دولت اقلیم کردستان عراق بودند با کمترین درگیری و مقاومت از مواضع خود عقب‌نشستند، و منطقه تحت سیطره خود را به نیروهای دولت فدرال عراق واگذار کردند.

یکی از مهمترین پیام‌های عقب‌نشینی پیشمرگه‌های کرد از مناطق تحت سلطه در خارج از اقلیم کردستان عراق، وجود اختلافات عمیق در میان سران احزاب کرد درباره رویکردهای کلان سیاسی است، و عدم باورمندی به ضرورت حضور پیشمرگه‌ها در خارج از اقلیم کردستان است.

این اختلاف به صورت مشخص میان حزب دموکراتیک کردستان عراق به رهبری مسعود بارزانی از یک سو و حزب اتحاد میهنی وابسته به جریان طالبانی، جنبش گوران (تغییر) و حزب اتحاد اسلامی کردستان عراق از سوی دیگر همواره وجود داشته و در جریان اصرار مسعود بارزانی بر برگزاری همه‌پرسی استقلال اقلیم کردستان هم به اشکال مختلف نمود یافته است.

در همین چارچوب مسعود بارزانی که از شکست نیروهای تحت امر خود در استان کرکوک به خشم آمده رسماً حزب اتحاد میهنی کرد را به خیانت متهم کرده، و اختلافات عمیق خود با احزاب رقیب سیاسی در اقلیم کردستان به تصویر کشید.

از این منظر همه‌پرسی اقلیم کردستان عراق را باید بزرگترین قمار سیاسی مسعود بارزانی قلمداد کرد که وی را رو در روی سایر احزاب کرد اقلیم کردستان و بخش‌های زیادی از شهروندان کرد و عرب و ترکمن و سایر اقوام ساکن در این منطقه قرار داده است. گروه‌هایی که یا با همه‌پرسی اقلیم مخالفت کرده و یا دانسته یا ندانسته در بازی تحمیلی بارزانی در خصوص همه‌پرسی مشارکت کرده و اکنون به عواقب آن پی برده‌اند.

از عقب‌نشینی تا مقاومت شکننده پیشمرگه‌ها

خبرهای لحظه به لحظه از عملیات ارتش و نیروهای عراقی در کرکوک و سایر مناطق عملیاتی در استان‌های نینوا و صلاح‌الدین حاکی از عقب‌نشینی بخش عمده نیروهای پیشمرگه و مقاومت شکننده و محدود برخی دیگر از آنهاست. به گونه‌ای که ارتش و نیروهای عراقی در قلمرو وسیع این عملیات در سه استان نینوا، صلاح‌الدین و کرکوک به سرعت به پیشروی خود ادامه دادند و با کمترین مقاومت به اهداف خود دست یافتند.

همچنین متعاقب عملیات نیروهای عراقی در کرکوک نجم‌الدین کریم، استاندار کرکوک از این استان فرار کرده و به اربیل پناهنده شده است.

نجم‌الدین کریم پیش از این در تاریخ 23 شهریور به درخواست نخست وزیر عراق و با تصویب اکثریت نمایندگان پارلمان از استانداری کرکوک برکنار شده بود، اما با تکیه بر حمایت دولت اقلیم کردستان همچنان استانداری کرکوک را در اختیار داشت. علت برکناری نجم‌الدین کریم همراهی وی با دولت اقلیم کردستان عراق در برگزاری همه‌پرسی استقلال اعلام شده بود.

این شرایط از یک سو حکایت از توانمندی ارتش و نیروهای مردمی عراق دارد، که در عملیاتی برق‌آسا و در کوتاه‌ترین زمان ممکن موقعیت خود را در مناطق عملیاتی تثبیت کردند و از سوی دیگر ریشه در تزلزل روانی و سستی اراده نیروهای پیشمرگه دارد که به دلیل حضور در خارج از قلمرو اقلیم کردستان، فاقد اراده و انگیزه لازم برای ورود به جنگ ویرانگر داخلی و رویارویی با ارتش و نیروهای دولت مرکزی عراق بودند.

به عبارت دیگر این رفتار عاقلانه و هوشیارانه پیشمرگه‌ها و فرماندهان آنها نشان داد که برخلاف طیف محدودی از مقامات اقلیم کردستان هرگز در صدد تقابل و رویارویی با دولت مرکزی نیستند، و بنای حرکت در مسیر تنش‌سازی و ورود به بحران امنیتی با دولت فدرال عراق را ندارند.

رفتار نیروهای پیشمرگه همچنین این واقعیت را برای ریاست اقلیم کردستان عراق روشن کرد که شبه‌نظامیان کرد عراقی هرگز حاضر نیستند، ظرفیت نظامی و موقعیت قومی خود در اقلیم کردستان را به پای بلندپروازی‌های سیاسی و غیرملی ریاست اقلیم

هزینه کنند، و به ثبات و امنیت در سراسر عراق از جمله در مناطق کردنشین پایبندند.

نکته حایز اهمیت دیگر تصریح حیدر العبادی، نخست وزیر عراق به جذب نیروهای پیشمرگه در چارچوب فرماندهی نیروهای فدرال عراق است.

العبادی با رد هرگونه شائبه تقابل میان شبه‌نظامیان کرد با دولت مرکزی و با قبول این نکته که پیشمرگه‌ها هم بخشی از توان امنیتی عراق یکپارچه هستند تاکید کرد: نیروهای پیشمرگه باید به عنوان بخشی از نیروهای مسلح کشور به وظایف خود تحت فرماندهی نیروهای فدرال عمل کنند.

طبعاً عملکرد نیروهای پیشمرگه و ارتش و نیروهای عراقی نظیر حشدالشعبی در عملیات کرکوک نشان داد که برخلاف برخی القاءات داخلی و خارجی هیچ اختلاف عمیق و چشم انداز تقابل و جنگی میان طرفین وجود ندارد، و گروه‌های مختلف نظامی و شبه‌نظامی در عراق هرگز تمایل و انگیزه‌ای برای سلاح کشیدن در برابر هم و ورود به جنگ داخلی ندارند.

پایبندی دولت مرکزی عراق به اصول قانون اساسی

همه پرسى استقلال اقلیم کردستان عراق همانگونه که قوای سه گانه در این کشور تصریح کردند، اقدامی مغایر با قانون اساسی عراق است، و دولت، مجلس و دیوان عالی قضایی عراق ضمن مخالفت با این اقدام تاکید کردند که نتایج آن را نخواهند پذیرفت و در برابر اقدام تجزیه طلبانه و مغایر قانون اساسی سران اقلیم خواهند ایستاد.

در این چارچوب حکومت و دولت مرکزی عراق از زمان اعلام تصمیم مسعود بارزانی برای برگزاری همه پرسى اقلیم کردستان تلاش کردند به شیوه‌های مختلف از جمله مذاکره مستقیم و استقبال از میانجیگری طرف‌های ثالث، رئیس اقلیم کردستان عراق را از ارتکاب این اقدام خلاف ملی و مغایر قانون اساسی بازدارند.

پس از برگزاری همه پرسى نیز دولت مرکزی عراق ضمن رد نتایج آن اعلام کرد که در صورت لغو نتایج همه پرسى حاضر به مذاکره با اقلیم کردستان عراق برای حل اختلافات است، اما ریاست اقلیم تلاش کرد از نتایج همه پرسى به عنوان ابزار فشار بر دولت مرکزی استفاده کند، و سیاست استقلال طلبانه خود را بر بغداد تحمیل نماید.

به همین دلیل دولت مرکزی و نیروهای عراقی برای حفظ تمامیت ارضی و حراست از قانون اساسی و وحدت ملی عملیات بازپس‌گیری مناطق خارج از قلمرو اقلیم کردستان را از دست نیروهای پیشمرگه و دولت اربیل آغاز کردند، و همراهی بخش قابل توجهی از پیشمرگه‌های کرد و رهبران احزاب سیاسی در اقلیم کردستان عراق با نیروهای عراقی نشان داد که بخش قابل توجهی از کردهای عراق همراهی و همدلی کاملی با دولت مرکزی عراق دارند.

نگرانی آمریکا از عملیات کرکوک

ائتلاف آمریکایی موسوم به ضدداعش در سوریه بلافاصله پس از عملیات ارتش و نیروهای عراق در مناطق تحت سیطره پیشمرگه‌ها با فرماندهان این نیروها نشست فوری برگزار کرده و به بررسی تحولات این مناطق پرداخته است. پیش از این هم وزارت دفاع آمریکا (پنتاگون) از نیروهای عراقی خواسته بود از اقداماتی که به زعم واشنگتن به تشدید تنش‌ها منجر می‌شود خودداری کنند.

مقامات آمریکایی که در فرایند همه پرسى اقلیم کردستان عراق تنها به مخالفت اعلامی با این همه پرسى بسنده کرده بودند، همواره کوشیدند با مهار دولت مرکزی به بهانه حل و فصل مسالمت آمیز و سیاسی اختلافات، مانع از اقدام قانونی دولت عراق در اعمال حق حاکمیتی خود در اقلیم کردستان و مناطق تحت تصرف پیشمرگه‌ها در خارج از مرزهای اقلیم کردستان شوند.

طبعاً سیاست تجزیه طلبانه ائتلاف آمریکایی در سوریه و حمایت از روند جدایی مناطق تحت نفوذ نیروهای دموکراتیک سوریه از حاکمیت دولت مرکزی در دمشق، روی دیگر سیاست تفرقه افکنانه و تجزیه محور واشنگتن در منطقه است که با هدف پیشبرد سیاست جداسازی مناطق کردنشین طراحی و پیگیری می‌شود.

در واقع مقام‌های کاخ سفید در سوریه به شکلی آشکارتر و در عراق به شکلی پنهان راه حمایت از جدایی طلبی قومی کردها را در پیش گرفته و می‌کوشند طرح شکست خورده «خاورمیانه جدید» و یا «خاورمیانه بزرگ» را با تحقق اهداف تجزیه طلبانه در کردستان عراق و مناطق کردنشین سوریه احیا کنند.

یوسف اسماعیلی/ جام جم آنلاین